

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 32/2013 vp

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia: Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 20. päivänä maaliskuuta 2013

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 3 päivänä huhtikuuta 2013 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi Kansallisen energia- ja ilmastostrategian: Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 20. päivänä maaliskuuta 2013 (VNS 2/2013 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti liikenne- ja viestintävaliokunta, maa- ja metsätalousvaliokunta, tulevaisuusvaliokunta ja ympäristövaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (LiVL 19/2013 vp, MmVL 18/2013 vp, TuVL 2/2013 vp, YmVL 16/2013 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Sami Rinne ja neuvotteleva virkamies Pekka Tervo, työ- ja elinkeinoministeriö
- vanhempi osastoesiupseeri Olli-Pekka Lund, puolustusministeriö
- finanssineuvos Outi Honkatukia, valtiovarainministeriö
- metsäneuvos Heikki Granholm, maa- ja metsätalousministeriö
- liikenneneuvos Saara Jääskeläinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- ympäristöneuvos Merja Turunen ja rakennusneuvos Teppo Lehtinen, ympäristöministeriö
- johtaja Mikko Alestalo, Ilmatieteen laitos

- vanhempi tutkija Ohto Kanninen, Palkansääjien tutkimuslaitos PT
- johtaja Teija Lahti-Nuuttila, Tekes — teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus
- tutkimusprofessori Markku Sipilä ja johtava tutkija Tiina Koljonen, Teknologian tutkimuskeskus VTT
- tutkimusjohtaja Anni Huhtala, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- tutkimusneuvonantaja Olavi Rantala, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA
- tutkimusjohtaja Paula Horne, Pellervon taloustutkimus PTT
- ympäristöjohtaja Maiju Westergren, Helsingin Energia
- kehitysjohtaja Paula Hakola, Hermia Group, edustaen RESCA (Renewable Energy Solutions in City Areas) -hanketta
- projektiasiantuntija Elina Seppänen, Tampereen kaupunki, edustaen ECO2 — Ekotehokas Tampere 2020 -hanketta
- yrittäjä Sami Aro, LVI-Energiakeskus Aro Ky
- toimitusjohtaja Jouko Kinnunen, Motiva Oy
- toimitusjohtaja Esa Salokorpi, Salokorpi-Yhtiöt Oy, edustaen Suomen Lähienergialiitto ry:tä
- asiantuntija Elina Moisio, Akava ry
- toimialapäällikkö Jouko Rämö, Bioenergia ry
- asiantuntija Kati Ruohomäki, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- asiantuntija Pia Oesch, Energiategollisuus ry
- asiamies Ilpo Mattila, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

- energiajohtaja Jouni Punnonen, Metsäteollisuus ry
- elinkeinoasioiden päällikkö Olli Koski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- ympäristöekonomisti Eini Lemmelä, Suomen Yrittäjät
- ryhmäpäällikkö Martti Kätkä, Teknologia-teollisuus ry
- toimialajohtaja Ilkka Homanen, Finpro ry
- energia- ja ilmastovastaava Kaisa-Reeta Koskinen, Greenpeace Pohjola
- suojeleasiantuntija Otto Bruun, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- ohjelmajohtaja Kaisa Hernberg, Cleantech Finland
- johtaja Jukka Noponen, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- professori Sanna Syri, Aalto-yliopisto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Metsäntutkimuslaitos
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- Paikallisvoima ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Käsillä oleva selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta on luonteeltaan päivitys vuoden 2008 ilmasto- ja energiastrategiaan. Selontekoon sisältyy yhteensä 120 strategista linjausta. Ne koskevat muun muassa Suomen kantoja EU:n energia- ja ilmastopolitiikkaan vuoden 2020 jälkeen, energiatehokkuutta, varautumista kasvihuonekaasupäästöjen lisävähennyksiin, uusiutuvan energian edistämisen edellyttämiä lisätoimia, kuluttajatoimien ohjausta, reagointia eurooppalaiseen ja kansalliseen energiamarkkinakehitykseen, sähkönhankinnan omavaraisuuden turvaamista ja kaukolämpöön liittyviä kysymyksiä. Strategiassa on linjattu myös vuoteen 2035 saakka ulottuvia puhtaan energian toimenpiteitä, joilla voidaan edelleen vähentää energiantuotannon ja asumisen sekä liikenteen päästöjä sekä samalla luoda uutta teknologiavienttiä.

Selonteosta käy ilmi, että vuoden 2008 strategia-asiakirjan mukaisten päälinjojen toteuttamista on tarkoitus jatkaa. Vuoden 2008 selontekoa käsitelleessään valiokunta on painottanut valittavien ohjauskeinojen koordinoitua ja niiden kustannustehokkuutta.

Päivittämisen keskeisinä tavoitteina on varmistaa vuodelle 2020 asetettujen kansallisten tavoitteiden saavuttaminen sekä valmistella tietä kohti EU:n pitkän aikavälin energia- ja ilmasto-

tavoitteita. Uuden tiekartan laadinta energiatehokkuuden nostamiseksi ja uusiutuvien energiamuotojen käytön tehostamiseksi on käynnistynyt kuluvan vuoden aikana. Tämän parlamentaarisen energia- ja ilmastokomitean tehtävänä on valmistella energia- ja ilmastotiekarttaa vuoteen 2050. Siinä arvioidaan keinot ja kustannukset vähähiilisen yhteiskunnan rakentamiseksi ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi 80—95 prosentilla vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä. Talousvaliokunta on tässä mietinnössään keskittynyt niihin teemoihin, joihin komitean toivotaan kiinnittävän huomiota vuoden 2050 tiekartan valmistelussa. Talousvaliokunta yhtyy ympäristövaliokunnan lausunnossaan esittämään kannanottoon, jonka mukaan tiekartan valmistelua tulisi kiirehtiä. Valmistelun tulee tapahtua avoimesti, ja tavoitteiden tulee olla kunnianhimoiset. Samalla pitää kuitenkin huolehtia Suomen ja koko Euroopan elinkeinoelämän kilpailukykyä.

Selonteko jättää vesivoiman valitettavan vähälle huomiolle. Vesivoima on kotimainen, uusiutuva ja päästötön sekä erityisesti säätöominaisuuksiensa kannalta erinomainen sähköntuotannon muoto. Myös energian verotuksesta olisi selonteossa voinut olla pohdintaa.

Toimintaympäristö. Pitkittynyt talouden taantuma ja rakennemuutoksen jatkuminen ovat muuttaneet toimintaympäristöä tavalla, joka ei ollut

ennakoitavissa tavoitteiden asettamishetkellä. Tästä lähtökohdasta johtuen näyttää siltä, että Suomi tulee saavuttamaan sille asetetut päästövähennystavoitteet vuoteen 2020 mennessä, joskin päästökaupan ulkopuoliseen sektoriin liittyy epävarmuustekijöitä. Talousvaliokunta toistaa vuoden 2008 selontekoa käsittelevässä mietinnössään esittämänsä kannanoton, jonka mukaan arvioitun ja toteutuneen kehityskulun välinen ero edellyttää laskelmien päivittämistä ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tarpeen arviointia asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Vuoden 2008 strategiassa arvioitiin sähkön kokonaiskulutuksen vuonna 2020 olevan 98 TWh. Talouden suhdannekehitys, rakennemuutoksen jatkuminen sekä jo tehty energiasektoriin vaikuttavat päätökset ovat vaikuttaneet siten, että sähkönkulutuksen uusi arvio tuolle vuodelle on 94 terawattituntia. Ennuste on kuitenkin epävarma, koska teollisuus on voimakkaassa rakennemuutoksessa. Suomi tarvitsee uusteollistamista, mikäli haluamme säilyttää hyvinvointiyhteiskuntamme.

Selonteon puutteeksi voidaan lukea myös lausuntovaliokuntien merkille panema toimintaympäristön muutoksen analysoinnin ohuus. Selonteossa ei tuoda riittävästi esiin energiamarkkinoiden muutosta. Esimerkiksi epätyypillisten hiilivetyjen (liuskekaasun ja liuskeöljyn) ja nesteytetyn maakaasun voimakas markkinoille tulo on jo muuttanut energiamarkkinoita merkittävästi. Useiden valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan energiasektori tulee edelleenkin olemaan suurten rakenteellisten muutosten kohteena. Selonteko olisi ollut oivallinen paikka identifioida epävarmuustekijöitä sekä arvioida vaihtoehtoisia skenaarioita. Laajemmat analyysit tavoitteiden ja keinojen yhteensopivuudesta ja niiden epäsuorista ja pitkän aikavälin vaikutuksista valtiontalouteen puuttuvat. Raportoitavuuden ja politiikkatoimien vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinnin suhteen seurannan toteuttaminen olisikin tässä yhteydessä keskeistä. Kustannustehokkaiden ohjauskeinojen kehittämisen ja valinnan tulisi voida perustua huolellisiin selvityksiin eri vaihtoehtojen vaikutuksista tulojen muodostukseen, alueellisiin vahvuuk-

siin, kokonaistaloudelliseen tehokkuuteen ja muiden politiikkatavoitteiden toteutumiseen, esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden toteutumiseen sekä harvaan asuttujen alueiden kehittämiseen. Talousvaliokunta korostaa energiamarkkinoiden murroksen huomioon ottamista vuoden 2050 tiekartan laatimistyössä.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on usealta taholta nostettu esiin huoli, joka koskee eri energianlähteiden maailmanmarkkinahintojen epäsuotuisaa vaikutusta ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamiseen. Kivihiilen hinta on ollut poikkeuksellisen alhainen jo pitkään, mikä on lisännyt sen käyttöä maailmanlaajuisesti. Päästöjen kannalta juuri kivihiili on yksi haitallisimmista polttoaineista, minkä vuoksi tämän energiamuodon edullisuus muodostuu erityisen hankalaksi. Nämä haitalliset vaikutukset näkyvät myös Suomen markkinoilla.

Kansalliset tavoitteet ja energiaomavaraisuus. Maantieteellisten ja ilmastollisten seikkojen vuoksi kohtuuhintaisen energian toimitusvarmuus on kriittinen tekijä Suomen toimintakyvylle. Kun Suomen teollisuus on energiaintensiivistä ja yli kaksi kolmasosaa energiantarpeestamme on tuonnin varassa, Suomi on erittäin haavoittuvainen energian maailmanmarkkinoiden häiriöille. Kohtuuhintaisen energian toimitusvarmuus, myös kulutushuippujen aikaan, edellyttääkin omavaraisuusasteemme nostamista ja energiatehokkuuden parantamista. Tällä hetkellä energian toimitus- ja huoltovarmuuden eräs merkittävä kivijalka on energiantuotantomme hajautuminen eri tuotantomuotojen välillä. Vaikka tämä on osoittautunut erittäin hyväksi toimintamalliksi, tuonnin osuutta pitää silti pyrkiä vähentämään; tuonnin suuri suhteellinen osuus paitsi lisää toimitusvarmuuteen liittyviä epävarmuustekijöitä myös rasittaa vaihtotasetta. Nykytilan voidaan arvioida jatkuvan ainakin siihen saakka, kunnes Olkiluoto 3 -voimalaitosyksikkö käynnistyy. Senkin jälkeen tehoriittävyys on heikompi kuin eurooppalaiset tavoitteet edellyttäisivät. Suomi lähestyy sähköntuotannon omavaraisuutta vasta 2020-luvulla, kun pe-

riaatepäätösluvat saaneet ydinvoimalayksiköt käynnistyvät ja uusiutuvan sähkön tuotanto lisääntyy.

EU-sääntely

Energiaan ja ilmastoon liittyvät ongelmat ovat koko maailman yhteisiä, ja siten myös ratkaisujen on oltava globaaleja. Vaikka Suomen kansalliset ja EU-tasoiset tavoitteiden saavuttamiset osaltaan vaikuttavat maailman ilmasto- ja energiakysymyksiin, on selvää, että tavoiteohjelmia tulisi laatia kansainvälisellä tasolla. Kansainvälisessä kilpailussa toimivien yritysten näkökulmasta tehokkain ohjauskeino olisi maailmanlaajuinen järjestelmä, jossa päästöille muodostuisi tasapuolinen markkinahinta, jonka yritykset maksaisivat sijainnistaan riippumatta.

Asetettaessa energia- ja ilmastopoliittisia tavoitteita vuoden 2020 jälkeiselle ajalle joudutaan päättämään, kuinka paljon ollaan valmiita tekemään satsauksia yksipuolisesti muista maista riippumatta. Vuoden 2020 tavoitteet ovat EU:n omia, kansainväliseen, kaikkia velvoittavaan sopimukseen perustumattomia. Laaja-alainen kansainvälinen sopimus olisi kiistatta tehokkain tapa päästä asetettuihin tavoitteisiin, mutta sellainen on vaikeasti saavutettavissa. Erityisesti nykyisessä taloudellisessa tilanteessa EU joutuu harkitsemaan tavoitetasoaan teollisuutensa kilpailukyvyn kannalta.

Tavoitteet. EU:n energia- ja ilmastopolitiikalla on kolme tavoitetta vuodeksi 2020: kasvihuonekaasupäästöjä halutaan vähentää 20 prosentilla sekä uusiutuvan energian määrää nostaa keskimäärin 20 prosenttiin ja energiatehokkuutta 20 prosenttia paremmaksi perusuraan verrattuna. Tällä hetkellä näyttää siltä, että nämä tavoitteet tullaan saavuttamaan. Näin monen erillisen tavoitteen yhdistelmä on kuitenkin koettu hankalasti toteutettavaksi kokonaisuudeksi. Useissa asiantuntijalausunnoissa on tuotu esille, että yhden tavoitteen järjestelmä olisi kustannustehokkaampi ja ohjaisi investointeja johdonmukaisemmin.

Useamman sitovan tavoitteen ongelmana on, että ne voivat johtaa päällekkäisiin tai ristikkäisiin

siin ohjausvälineisiin, jotka mitätöivät toistensa tehoa ja lisäävät kustannuksia. Näin ei myöskään synny riittävästi taloudellisia kannustimia vähähiilisiin investointeihin.

Päästökauppajärjestelmä. Päästökauppajärjestelmä käynnistyi EU:ssa vuoden 2005 alussa. Järjestelmän tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä siellä, missä se on kustannustehokkainta. Päästökauppajärjestelmä kattaa noin 45 prosenttia koko EU:n kasvihuonekaasupäästöistä ja Suomessa runsaat puolet kasvihuonekaasupäästöistä. Tarkoituksena on, että järjestelmään kuuluvien toimialojen päästöt pysyvät ennalta asetetun päästökaton rajoissa. Vuoden 2013 alusta alkoi kolmas, vuodet 2013—2020 kattava päästökauppakausi. Tällä ajanjaksolla on järjestelmän piiriin kuuluvan sektorin vähennettävä päästöjään 21 prosenttia vuoden 2005 tasosta.

Päästöoikeuden hinta on ollut korkeimmillaan yli 30 euroa. Taloudellisen toimeliaisuuden hidastuminen EU:ssa on tuonut esille järjestelmän rakenteellisia ongelmia, joiden poistamiseksi tarvitaan koko systeemin laajuista uudistusta. Ensisijaisesti taloustilanteesta johtuvan tuotannon ja päästöjen alenemisen vuoksi hinta on laskenut alle viiteen euroon. Hinnan alhaisuudesta huolimatta päästöt alittivat jaetut päästöoikeudet ja käyttämättömät oikeudet siirtyvät 3. kaudelle (2013—2020), minkä vuoksi komission arvioiden mukaan myös 3. kausi olisi kokonaisuudessaan ylijäämäinen. Päästökauppa ei siten toimi toivotulla tavalla: alhainen hinta ei anna riittävää kannustinta vähähiilisille investoinneille. Komissio onkin tehnyt aloitteita parantaa päästöoikeuksien tarjonnan ja kysynnän välistä tasapainoa. Marraskuussa 2012 komissio antoi kertomuksen Euroopan hiilimarkkinoiden tilasta. Raportissa tarkastellaan päästöoikeusmarkkinoiden tilaa, huutokauppa-aikataulujen tarkistamista lyhyen aikavälin toimenpiteenä vaikuttaa 3. kauden ensimmäisten vuosien ylitarjontaan sekä rakenteellisia vaihtoehtoja korjata päästöoikeuksien tarjonnan ja kysynnän välistä tasapainoa.

Useiden valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan päästökauppa on silti edelleen paras ja yhteiskunnan kannalta edullisin keino vähentää päästöjä, kunhan se toimisi markkinaehtoisesti. Päästöoikeuden hinnan olisi oltava nykyistä merkittävästi korkeampi, jotta investoinnit päästöttömään tuotantoon etenisivät. Ennen muuta järjestelmään tarvitaan sellaisia rakenteellisia muutoksia, joilla parannetaan ennustettavuutta ja markkinamekanismin toimintaa. Päästökatto olisi määritettävä pitkäjänteisesti, ja järjestelmän laajentamista uusille sektoreille on syytä selvittää. Tärkeää olisi myös luoda järjestelmään kysyntää ja tarjontaa säättävä mekanismi, joka muun muassa talouden laskusuhdanteissa estäisi hinnan romahtamisen. Tällöin järjestelmää ei tarvitsisi toistuvasti korjata.

Uusiutuva energia

Metsähake. Metsähakkeen käyttöön on kohdistettu suuria odotuksia. Hakkeen käytöllä aiotaan täyttää suurin osa uusiutuvan energian velvoitteestamme, koska se on varsin kustannustehokas keino. Metsähakkeelle asetettu käyttötaavoite voidaan saavuttaa yhdistetyssä sähkön- ja lämmöntuotannossa sekä erillisessä lämmöntuotannossa. Eniten metsähakkeen käyttöä voidaan lisätä yhdyskuntien CHP-laitoksissa ja kivihiiltä käyttävissä CHP-laitoksissa.

Metsäpohjaisen biomassan käytön edistämiseksi tarvitaan kuitenkin nykyistä enemmän tutkimustietoa sekä toimitusketjujen ja logistiikan kehittämistä. Metsähakkeen hankinnan tärkeimmät kehitystarpeet liittyvät korjuukustannusten alentamiseen, ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden turvaamiseen ja korjuun integrointiin. Kehitystarvetta on myös materiaalin varastoituuden parantamisessa ja kuljetustehokkuuden lisäämisessä. Metsänomistajien aktivoiminen energiapuukauppaan samoin kuin kestävyys- ja seurannaisvaikutusten huomioiminen energiapuun korjuussa ovat myös nousseet esiin. Hakkeen puutteellista toimitusvarmuutta ja laatua on parannettava. Vaarana on, että jos metsäteollisuus supistaa toimintaansa Suomessa, teollisen puunkorjuun vähetessä metsähakkeen käytön kehittäminen vaikeutuu.

Kiinteiden biopolttoaineiden kestävyyskriteerien laajentaminen koskemaan kaikkia kiinteitä biomassoja vaarantaisi tällä hetkellä energiankäyttöön korjattavan metsäbiomassan kestävyysden. Suomen tulee kaikessa kansainvälisessä ilmastopolitiikassaan korostaa puun hiilineutraaliutta ja erityisesti RES-direktiiviä koskevissa jatkoneuvotteluissa varmistaa, että kaikki metsä- ja energiateollisuuden nykyään käyttämä puuaines on hyväksyttävää raaka-ainetta riippumatta sen käyttötarkoituksesta. Suomen on varmistettava metsäbiomassojen käytettävyys jatkossakin.

Tuulivoima. Tuulivoimakapasiteettia on mahdollista lisätä merkittävästi. Vuoden 2012 lopussa Suomessa oli 163 voimalaa ja niiden yhteenlaskettu teho oli 288 megawattia. Nämä tuottavat noin 0,7 prosenttia Suomessa kulutetusta sähköstä. Vuoden 2008 strategiassa asetettiin tavoitteeksi tuulivoimalla tuotetun sähkön osuuden nostaminen kuuteen terawattituntiin vuoteen 2020 mennessä. Selonteossa on uudeksi tavoitteeksi vuodelle 2025 määritelty noin 9 TWh. Tämä tarkoittaa tuotantokapasiteetin nostamista noin 2 000 MW:iin kyseisenä ajanjaksona. Tavoitteeseen pääsemiseksi tuulivoimaa tuetaan takuuhintajärjestelmällä (syöttötariffi): sähkön pörssihinnan ollessa matalampi valtio maksaa takuuhinnan ja pörssisähkön välisen erotuksen.

Tuulivoiman kehittämisen haasteina ovat tuulivoimaloiden erityisluonteesta aiheutuvat haitat lähiympäristölle, ja toiminnan käynnistämisen edellytyksenä onkin monikerroksisen lupaprosessin läpikäyminen. Lupaprosesseissa ovat yhdeksi ongelmalliseksi pullonkaulaksi muodostuneet tuulivoimalayksiköiden tuottamaa melua koskevat määräykset. Alan toimijat ovat kokeneet lupaviranomaisten käytäntöjen hajainaisuuden merkittävänä investointipäätöksiin liittyvänä epävarmuustekijänä. Talousvaliokunta korostaa, että tuulivoimaloiden luvituskäytäntöjen tulee olla yhtenäiset koko maassa eikä eri toimialoja saa asettaa epätasa-arvoiseen asemaan määriteltäessä toiminnan melurajoja.

Lisäksi tuuliolosuhteiltaan suotuisia alueita on maassamme rajallisesti, ja usein näiden aluei-

den aikaisempi käyttö estää tai vaikeuttaa tuulivoiman rakentamista. Ristikkäisiä alueidenkäytön intressejä on ilmennyt muun muassa puolustusvoimien tarpeiden kanssa. Tutkavaikutusten arviointi ja niiden mahdolliset kompensatiotimet vaikuttavat merkittävästi tuulivoimahankkeiden etenemisaikatauluihin. Tuulivoima on olosuhteille herkkä energian tuotantomuoto myös siinä mielessä, että tuulivoimalle epäsuotuisat, tai suotuisat, meteorologiset olosuhteet ovat usein yhtäläiset laajan maantieteellisen alueen kaikille tuulivoimayksiköille. Tämä merkitsee, että tuulivoima ei voi olla ainoa energian lähde, vaan sen lisäksi tarvitaan aina säätövoimaa.

Tuulivoiman rakentamista on pyritty edistämään muun muassa erillislaeilla (490/2013 ja HE 84/2013 vp). Alan toimijoiden mukaan suurin yksittäinen este tuulivoimalayksiköiden lisäämiselle on kuitenkin lupamenettelyjen monikerroksisuus ja käytänteiden vaihtelevuus eri puolilla maata. Talousvaliokunta pitää oikeasuuntaisena selonteossa esitettyä linjausta, jonka mukaan näihin haasteisiin voitaisiin vastata rakentamalla tuulivoimaloita nykyistä suuremmiksi kokonaisuuksiksi yksittäisten tai pienten tuulivoimalaryhmien sijasta.

Biokaasu. Biokaasutekniikalla voidaan hyödyntää bakteerien luonnollista kykyä tuottaa orgaanisesta aineksesta metaania. Biokaasulaitoksessa tämä prosessi toteutetaan hallitusti siten, että metaani saadaan talteen käytettäväksi uusiutuvana polttoaineena. Biokaasua tuotetaan nykyään jätevedenpuhdistamojen biokaasulaitoksilla, kiinteän yhdyskuntajätteen biokaasulaitoksilla sekä maatilojen biokaasulaitoksilla. Lisäksi biokaasua kerätään kaatopaikoilta biokaasupumppaamoilla. Biokaasua voidaan tuottaa mädättämällä lähes kaikesta orgaanisesta jätteestä paitsi puusta.

Talousvaliokunta katsoo maa- ja metsätalouseliikunnan tapaan, että selonteossa ei ole riittävästi määritelty tavoitteita biokaasun lisäämiselle. Pienimuotoinen biokaasutuotanto lisäisi hajautettua energiantuotantoa, korvaisi fossiilisen energian käyttöä ja lisäisi energiaomavaraisuutta.

Tällä hetkellä biokaasulaitoksilla on kannattavuusongelmia muun muassa aloitusinvestointien hinnan vuoksi. Erityisesti pienimuotoisissa biokaasulaitoksissa kiinteät investointi- ja käyttökustannukset syövät laitosten kannattavuudesta suhteettoman suuren osuuden.

Turve. Turpeella on merkittävä rooli biomasan tukipolttoaineena. Valiokunta tukee selonteon linjauksia turpeen käytöstä. Soiden ja turvemaiden käytön ja ennallistamisen ilmastovaiikutuksiin liittyvää tutkimusta, seuranta- ja vaikutusten arviointia on jatkettava ja tehostettava, jotta voidaan vähentää turvemaihin liittyviä päästö- ja hiilinieluepävarmuuksia. Lisäksi on selvitettävä mahdollisuuksia ohjata energiaturpeen käytön vähentämistä erityisesti suurimmat elinkaaripäästöt tuottavaan turpeeseen ilman, että energiantuotannolle syntyy merkittäviä teknis-taloudellisia lisähaittoja. Joka tapauksessa hallitusohjelmassa on linjattu, että turpeen energiakäyttöä on vähennettävä suunnitelmallisesti siten, ettei se korvautu kivihiilellä. Turvetuotanto on kohdennettava valtioneuvoston soiden ja turvemaiden kestävä ja vastuullisen käytön periaatepäätöksen mukaisesti.

Jätteiden hyödyntäminen. Selonteossa on todettu, että jätteen poltto tulee lisääntymään nykyisestä kaatopaikkasijoittamiseen liittyvien rajoitusten vuoksi. Jätteiden hyödyntäminen energiaksi onkin kannatettavaa, jos verroksi otetaan jätteiden kaatopaikoille sijoittaminen. Polttaminen kuitenkin heikentää yritysten mahdollisuuksia hyödyntää jätteitä uudelleenkäytön ja kierrätyksen uusiomateriaalina. Jätteen massapolton sijasta Suomesta olisikin kehitettävä jätteen hyötykäytön edelläkävijämaa.

Tukijärjestelmät. Uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden tavoitteiden saavuttaminen perustuu osittain keinoihin, jotka ovat vielä tällä hetkellä tutkimus- tai kehitysvaiheessa. Energia-poliittisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttääkin onnistumista kehitystyössä. Julkisella tutkimus- ja kehitysrahoituksella on merkittävä kannustava vaikutus erityisesti vallitsevassa taloudellisessa tilanteessa: laskusuhdanteen pitkitt-

tyessä yritykset kokevat kehitystyön riskit suureksi.

Talousvaliokunta toteaa, että energiasektorin tukijärjestelmä on joka tapauksessa nykyisellään varsin monimutkainen. Eri tukimuotoja hallinnoidaan kolmella hallinnonalalla (työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö), ja ne ovat monessa suhteessa yhteismitattomia tilastoinnin kannalta. Selonteon liitteenä on kuvattu (taulukko 7-1) energia- ja ilmastorahoituksen summia vuosina 2011–2013, mutta taulukko ei ole täysin kattava eivätkä luvut ole yhteismitallisia. Talousvaliokunta muistuttaa, että energiantuotannon perustuminen julkisiin tukijärjestelmiin ei voi olla kestävää pitkällä aikavälillä. Sen vuoksi olisikin otettava käyttöön sellaisia mekanismeja, joissa julkisyhteisöt voisivat muutoin kuin suoraan tukea edistää tiettyjä energiantuotantotapoja. Eräs tällainen ei-rahallisen tuen muoto voisi olla esimerkiksi julkisten hankintojen suuntaaminen siten, että uusiutuvan energian tuotannon innovaatiot saisivat kasvupohjaa ja referenssejä julkisyhteisöjen asiakkuuksista.

Kansalaisten vaikuttamismahdollisuudet

Kuluttajat. Energian kuluttajahinnan nousu ja tietoisuus ilmastomuutoksen etenemisestä ovat lisänneet kansalaisten kiinnostusta energiatehokkuuteen. Neuvonnalla ja ohjeistuksella voidaan tukea kansalaisten halukkuutta vaikuttaa omilla valinnoillaan energiankulutukseen. Valiokunta on jo aiemmassa mietinnössään (TaVM 9/2009 vp) korostanut, että kansalaisille tulee antaa konkreettisia välineitä kestävän kulutuksen helpottamiseksi. Esimerkiksi rakentamisen sääntelyllä on kauaskantoinen vaikutus kansalaisten mahdollisuuksiin vaikuttaa asumisensa energialanjalkeen.

Uusissa rakentamismääräyksissä uudisrakennuksille lasketaan kokonaisenergian käyttöä määrittelevä E-luku eli energialuku. Mitä pienempi E-luku on, sitä energiatehokkaampi rakennus on kyseessä. E-luku lasketaan rakennukseen ostettavan energian ja energiamuotojen kertoimien tulona. Laskennassa huomioidaan rakennuksen lämpöhäviöiden lisäksi myös lämmi-

tystapa ja sen käyttämän energian tuotantomuoto. Jos rakennuksen tarvitsemasta sähköenergiasta osa tuotetaan itse, samalla kiinteistöllä esimerkiksi auringon tai tuulen avulla, tämä tuotto hyvitetään laskennassa, mikä alentaa ostettavan energian tarvetta ja E-lukua. Laskennassa suositetaan uusiutuvaa energiaa. E-lukua on lisäksi mahdollista pienentää lämmöneristyksellä, lämmön talteenotolla sekä rakennuksen kokoa ja kerroslukua koskevilla valinnoilla. Talousvaliokunta katsoo, että älykkäiden sähköverkkojen avulla tulee olla mahdollista alentaa E-lukua myös niissä tapauksissa, kun uusiutuva energia hankitaan kohteena olevan kiinteistön ulkopuolelta.

Lisäämällä puun käyttöä rakentamisessa päästäisiin merkittäviin ympäristöhyötyihin; puulla voidaan korvata rakentamisessa energiantensiivisiä materiaaleja siten, että hiili sitoutuu pitkäaikaisesti puutuotteisiin. Koska uusista rakennusteknisistä ratkaisuista ei ole vielä käyttöönoton hetkellä pitkäaikaista kokemusperäistä tietoa, tulisikin olla rohkeutta muuttaa ohjeistusta ja sääntelyä siltä osin kuin ne osoittautuvat käytännössä toimimattomiksi.

Pientuotanto. Pientuotannolla tarkoitetaan tyyppillisesti maalämpöä, aurinkovoimaa, pienvesivoimaa tai pientuulivoimaa. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tullut esille, että erityyppisten tehokkaita ratkaisuja saadaan yhdistämällä useamman uusiutuvan energianlähteen tuotto (hybridiratkaisut). Esimerkkinä tällaisesta voidaan mainita maalämmön ja aurinkoenergian yhteiskäyttö. Tukipolitiikka ei ole ohjannut investointeihin, ja verkkoyhtiöt ovat olleet hitaita avaamaan mahdollisuuksia syöttää pientuotantajien sähköä verkkoon. Muutoksen ajureiksi tarvitaan maankäytön ohjausta, investointi- ja tukipolitiikan selkeyttä ja pitkäjänteisyyttä sekä pientuotannon verkkoonpääsyn helpottamista. Pientuotannon teknologian kehittämisessä on paikallisen energian toimitusvarmuuden parantamisen lisäksi valtava vientipotentiaali. Energiankulutuksen kasvu on siirtymässä nouseviin talouksiin, joissa suuri osa väestöstä elää sähköverkon ulottumattomissa. Teknologian ja refe-

renssikohteiden kehittäminen kotimarkkinoilla edesauttaisi vientiä kansainvälisille markkinoille.

Liikenne. Suomi on harvaan asuttu maa, jossa etäisyydet ovat pitkiä. Kansantaloutemme kilpailukyvn kannalta onkin erittäin tärkeää, että elinkeinoelämän logistiikan kustannukset pysyvät kohtuullisina tästä moniin kilpailijamaihimme verrattuna epäedullisesta lähtöasetelmasta huolimatta. Liikenteen informaatioteknologian hyödyntäminen ja älykkään liikenteen palvelujen kehittyminen tarjoavat uusia mahdollisuuksia logistiseen tehokkuuteen sekä päästöjen ja kustannusten vähentämiseen. Liikenne- ja viestintävaliokunta on lausunnossaan (LiVL 19/2013 vp) arvioinut, että keskeiset toimenpiteet liikenteen päästöjen vähentämiseksi ovat ajoneuvojen energiatehokkuuden parantaminen, siirtyminen vähähiilisiin energiamuotoihin, siirtyminen joukkoliikenteen sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja liikennejärjestelmän kokonaisuuden tehostaminen. Talousvaliokunta yhtyy tähän näkemykseen.

Suomessa on biopolttoaineiden kehittämiseen ja jalostamiseen sekä raaka-aineita että korkean tason osaamista. Nestemäisten biopolttoaineiden käytön lisääminen ei myöskään edellyttäisi merkittäviä muutoksia nykyiseen jakeluverkkoon. Talousvaliokunta yhtyy liikenne- ja viestintävaliokunnan näkemykseen, jonka mukaan selonteon esitykset kotimaisen biopolttoaineen, lentoliikenteen biokerosiinin ja kotimaisen biokaasun tuotannon ja käytön edistämiseksi ovat erittäin kannatettavia. Suomi on kaksinkertaistanut EU:n liikenteen polttoaineille asetettavan uusiutuvan energian 10 prosentin velvoitteen päättämällä tavoitteen nostosta 20 prosenttiin. Tavoitteen toteutuminen on varmistettu biopolttoaineiden jakeluvelvoitetta koskevalla lainsäädännöllä.

Kansainväliseen liikenteeseen kohdistuvan ympäristöpolitiikan kiristyminen on haaste Suomen tulevan talouskehityksen kannalta. Meriliikenteen kustannusten nousu vaikuttaa välittömästi suomalaisten vientiyritysten toimintaan. Laivaliikenteen toimintaympäristöön tulevat lä-

hiaikoina vaikuttamaan ainakin rikkidirektiivin voimaantulo ja uhkana mahdollisesti typpidirektiivi ja päästökaupan alan laajentaminen. Tämän takamatkan kompensoimiseksi Suomen tulisi pystyä olemaan ympäristöteknologian etujoukoissa, jotta ympäristövelvoitteista johtuva liikennöitsijöiden tarve teknologiansa uusimiseen kääntyisi suomalaisen meriteollisuuden liiketoiminnaksi. LNG:n lisääntyvä käyttö Suomessa luo osaltaan uusia mahdollisuuksia, minkä vuoksi on tärkeää, että infrastruktuuria rakennetaan siten, että se pystyy vastaamaan uusiin tarpeisiin.

Maatalous. Elintarviketuotannon huoltovarmuuden turvaaminen on keskeisellä sijalla ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Ilmastopolitiikkamme tuleekin olla yhdenmukainen kotimaisen maataloustuotannon turvaamisen kanssa. Peltojen käytön tarkastelun lähtökohtana tulee olla ruoantuotannon kotimaisen raaka-aineen saannin varmistaminen. Globaali kehitys muodostanee jo lähivuosikymmeninä kasvavan paineen ruoantuotantomme lisäämiselle. Haasteisiin vastaaminen edellyttää muutoksia ruoan alkutuotannossa, varastoinnissa, käsittelyssä ja jakelussa. Ilmastonmuutos tuo mukanaan muutoksia lämpötilaan ja sademäärään, jotka vaikuttavat sadon määrään ja maan sopivuuteen viljelykselle. Ilmaston lämpenemisen odotetaan tuovan paitsi hyödyllisiä muutoksia lauhan vyöhykkeen ruokatuotannolle myös ongelmia. Sään ääri-ilmiöiden yleistyminen heikentää hyötyjä, joita saadaan viljelysmaaksi sopivien alueiden laajenemisesta, satokauden pituuden kasvamisesta ja viljalajien paremmasta tuotosta.

Elintarvikesektorilla mahdollisuudet vaikuttaa ilmastonmuutokseen liittyvät kansalaisten kulutustottumuksiin ja ruokaketjun hävikkiin vaikuttamiseen. Ruokaketjussamme on Suomessa 10–15 %:n suuruinen hävikki, jonka pienentäminen vähentäisi välittömästi myös kasvihuonekaasupäästöjä. Myös maa- ja metsätalousvaliokunta on selontekoa koskevassa lausunnossaan korostanut ruokahävikin vähentämisen merkitystä.

Syötävän ruoan valinta vaikuttaa kasvihuonekaasupäästöihin. Saman kalorimäärän tai ravintoarvon omaavat ruoka-annokset saattavat erota toisistaan kasvihuonekaasupäästöjen osalta merkittävästikin. Eläinkunnan tuotteet ja erät paljon tuotantoresursseja kuluttavat kasvituotteet erottuvat muista korkeiden kasvihuonekaasupäästöjensä takia.

Ruokatuotantoon liittyy läheisesti maankäyttö — metsien muuntaminen pelloiksi ja laitumiksi. Maankäyttö vaikuttaa ilmakehän koostumukseen, ekosysteemeihin sekä paikallisesti ilmaston muuttamalla veden kiertoa. EU:ssa onkin ryhdytty sääntelemään muun muassa biopolttoaineiden käytön lisääntymisestä aiheutuvia epäsuoria maankäytön muutoksia ja niistä johtuvia kasvihuonekaasupäästöjä, joita katsotaan syntyvän, kun EU:n kestävyysvaatimusten mukainen biopolttoainetuotanto valtaa viljelyalaa perinteiseltä ruoan tuotannolta, jota taas siirtyy uusille alueille aiheuttaen esimerkiksi metsien tai kosteikoiden raivausta viljelymaaksi. Talousvaliokunta on ottanut kantaa maankäytön epäsuorien vaikutusten sääntelyyn viimeksi lausunnoissaan TaVL 7/2013 vp ja TaVL 37/2013 vp.

Lopuksi

Uudet kasvualat suunnannäyttäjinä. Julkisilla hankinnoilla on merkittävä rooli uusien innovaatioiden edistämässä ja ekologisen kestävyden lisäämisessä. Julkisen sektorin pitäisi toimia edelläkävijänä uuden teknologian käyttöönotossa; kysyntää suuntaamalla se pystyy vaikuttamaan markkinoilla olevaan tarjontaan.

Cleantech on yksi Suomen voimakkaimmin kasvavista toimialoista. Tällä hetkellä kotimarkkinat eivät mahdollista riittävässä määrin biotalouden kokeiluja, demonstraatioita ja referenssilaitoksia. Lupamenettelyjen hajauttaminen ja säädösvaliokunnan heikko ennustettavuus on tunnistettu toimialan kehittymistä haittaaviksi tekijöiksi. Tulevaisuusvaliokunta on selontekoa koskevassa lausunnossaan korostanut erityisesti älymittarointiin liittyvän osaamisemme kaupallistamisen ja viennin mahdollisuuksia. Talousvaliokunta pitää näitä avauksia erittäin tervetulleina.

Alan osaamista voitaisiin hyödyntää paitsi älykkäissä sähköverkoissa myös liikenteessä ja rakentamisessa. Infrastruktuurin ja palveluiden automatisoituminen luo älymittarointiin liittyvälle osaamiselle monipuolisia sovellusmahdollisuuksia.

Energiatehokkuus. Energiatehokkuus on hyvä ja kustannustehokas keino vähentää päästöjä. Suomella on tälläkin sektorilla paljon osaamista ja vientimahdollisuuksia; teollisuudessa on jo laajasti käytössä energiatehokkuussopimuksia.

Julkishallinnon rooli. Kuten edellä on useamman asiakokonaisuuden yhteydessä todettu, uusien kehityshankkeiden alkuvaiheessa julkisen tuen rooli voi olla ratkaisevan tärkeä. Pitkällä tähtäimellä kehitettävien ratkaisujen tulee kuitenkin olla kannattavia ilman tukiakin. Tältä osin valiokunta yhtyy strategiassa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan ympäristötavoitteiden täyttäminen vientiä tukevien kotimarkkinamekanismien avulla on paras keino alentaa ympäristösyistä luotujen mekanismien kustannusvaikutuksia ja kääntää ne positiivisiksi. Energia- ja ympäristöteknologian kehittämiseen tulee suunnata merkittäviä panostuksia ja huolehtia innovaatioiden tuotteistamisesta ja vienninedistämisestä. Ilmastonsuojelua ei tule nähdä vain taakkana, vaan myös mahdollisuutena suomalaiselle teknologiaosaamiselle (TaVM 9/2009 vp ja TaVM 8/2006 vp).

Asiantuntijalausunnoissa on kautta linjan tullut ilmi, että sekä tuotannollinen että energiateollisuus kaipaisivat pitkäjänteisempää ja johdonmukaisempaa energiapolitiikkaa. Lyhytjänteinen tai epäjohdonmukainen säädösympäristö ei kannusta investointeihin eikä tuotekehitykseen. Ohjauskeinojen on oltava yhdensuuntaisia ja hyvin koordinoituja. Ohjauksen on kohdistuttava tuotannon vaikutuksiin eikä sovellettavaan teknologiseen ratkaisuun. On tärkeää, että valittavat ohjauskeinot ovat kustannustehokkaita ja markkinaehtoisia. Keinoja valittaessa on lisäksi kiinnitettävä huomiota niiden yhteisvaikutuksiin.

Parhaillaan EU:ssa pohditaan energia- ja ilmastopolitiikan uusia linjauksia. Suomen tulee olla aktiivinen ja aloitteellinen tässä valmistelu- ja päätöksentekoprosessissa, jotta sääntelyssä tulisivat riittävällä tavalla huomioiduiksi Suomen muusta Euroopasta poikkeavat lähtökohdat. Suomen on systemaattisesti tuotettava päätöksenteon taustaksi pohjoisen metsävyöhyk-

keen metsien kasvuun ja energiakäyttöön liittyvää tutkimus- ja tilastotietoa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Mauri Pekkarinen /kesk (osittain)
 vpj. Marjo Matikainen-Kallström /kok
 jäs. Lars Erik Gästgivers /r
 Teuvo Hakkarainen /ps (osittain)
 Harri Jaskari /kok
 Antti Kaikkonen /kesk
 Johanna Karimäki /vihr
 Pia Kauma /kok (osittain)
 Miapetra Kumpula-Natri /sd

Jukka Kärnä /sd
 Eero Lehti /kok (osittain)
 Jari Myllykoski /vas (osittain)
 Martti Mölsä /ps
 Sirpa Paatero /sd
 Arto Pirttilahti /kesk
 Kaj Turunen /ps (osittain)
 vjäs. Jukka Kopra /kok (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Maailmanlaajuinen ilmastokysymys on yksi aikamme suurimpia haasteita. Kiotosta lähtien maailman maat ovat YK:n johdolla pyrkineet tunnistamaan ilmaston lämpenemisen ja kasvihuonekaasupäästöjen välisen yhteyden.

Tiedeyhteisön näkemykset asiassa eroavat jonkin verran toisistaan. Kaikki ovat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että kasvihuoneilmiö on tosi ja että ellei mitään tehdä, maapallon lämpötila nousee vuoteen 2100 mennessä useilla asteilla. Sen ihmiskunnalle aiheuttamat vahingot olisivat valtavat.

Maailmanyhteisön kutakuinkin yhteinen käsitys on, että maapallon lämpeneminen on kyettävä rajaamaan vuosisadan puoliväliin mennessä kahteen asteeseen. Se vaatii paljon ja suuria ratkaisuja.

Avainasemassa ilmastohaasteen voittamisessa on energia. 80 % kaikista kasvihuonekaasupäästöistä arvioidaan syntyvän tavalla tai toisella energian tuotantoon ja kulutukseen liittyvistä asioista.

Maailman suurista talousalueista Euroopan unioni on vastannut haasteeseen. Unioni on sitoutunut päästöjen vähentämiseen, uusiutuvan energian lisäämiseen, energian säästöön ja energiatehokkuuden parantamiseen ja erityisenä toimena vielä uusiutuvan energian lisäämiseen liikenteessä. Kuuluisa 20/20/20-tavoite vuoteen 2020 mennessä on unionin yhteinen tahto.

Suomi on omilla ratkaisullaan sitoutunut kantamaan vahvan vastuun ilmastokysymyksestä ja siihen liittyen uudesta energiapolitiikasta. Vanhasen hallituksen aikana vuonna 2008 hyväksyttiin maalle kunnianhimoinen ilmasto- ja energiastrategia.

Vuonna 2010 hyväksyttiin puolestaan laaja laki- ja rahoituspaketti, jolla strategian edistämistoimet varmistetaan.

Sanotuilla ratkaisuilla Suomi sitoutui lisäämään uusiutuvan energian osuuden 38 %:iin energian kokonaiskulutuksesta, parantamaan

merkittävästi energiaomavaraisuutta, kohentamaan merkittävästi energiatehokkuutta ja nostamaan liikenteessä uusiutuvan komponentin osuuden 20 %:iin.

Osana suurta energiapakettia vuonna 2010 päätettiin myös periaatepäätöksestä kahden uuden ydinvoimayksikön rakentamiseksi. Ratkaisun erityinen tavoite oli ja on sähkön omavaraisuuden turvaaminen ensimmäisen kerran nykyaikaisen taloushistoriamme aikana.

Uusiutuvan energian muuttuvahintainen tuotantotuki, biokaasun, pienimuotoisen puu-CHP:n ja tuulivoiman syöttötariffijärjestelmät rakennettiin vakauden, kannattavuuden parantamisen ja investointiturvallisuuden takeeksi.

Uusien tavoitteiden saavuttamisen keskeisiksi keinoiksi strategia nosti uuden teknologian ja sen edistämisen. Tavoitteeksi asetettiin puhtaan teknologian innovaatioiden ja tuotannon nostaminen Suomen menestysalaksi.

Kataisen hallituksen ilmasto- ja energiaselonteko on päivitys vuoden 2008 strategiaan ja vuoden 2010 lakipakettiin. Hallitus sitoutuu edellisen hallituksen tavoiteasetantaan tekstissä hyvin, mutta teoissa huonosti. Suomen talous tarvitsee runsaasti energiaa, ja hallitus sitoutuu siihenkin hyvin, muttei näe kulutuksen pidemmän tähtäimen kehitystä oikein.

Selonteko konkretisoi aivan oikein muun muassa joukon niistä haasteista, joita uusiutuvan energian lisäystoimista erityisesti tuulivoiman rakentaminen on kohdannut.

Selonteko nostaa ilmasto- ja energiakysymysten tarkastelujännettä kauemmaksi, vuoteen 2025 ja osin aina vuoteen 2050 saakka. Ratkaisu on periaatteessa hyvä.

Katsoessaan kauemmaksi hallituksen selonteko on kuitenkin liian varovainen. Se ei uskalla arvioida energian kokonaiskulutuksen ja sähkön kulutusta vuoden 2020 jälkeen.

Strategia ei usko energiatehokkuuden ja säästön mahdollisuuksiin.

Keskustan näkemys on, että juuri energiatehokkuus ja energiansäästötoimet sekä energiatietoisuuden yleinen kohentuminen merkitsevät sitä, että vuoteen 2030 mennessä energian kokonaiskulutus laskee Suomessa noin 280—290 TWh:iin.

Vastaavasti monet energian kulutusmuodot muuttuvat muusta käyttömuodosta sähkön kulutukseen. Sähkön kulutuksen arvioimme nousevan vuoteen 2030 mennessä 95—99 TWh:iin.

Hallituksen strategia ei liioin rohkene sanoa, kuinka paljon uusiutuvan ja kotimaisen energian osuus tulisi kasvamaan vuoden 2020 jälkeen. Uusiutuvan energian edistämisen ohjauskeinoista hallitus asettuu kuitenkin tukemaan varovaisesti yhden velvoitteen mallia. Edistämisen tukijärjestelmien jatkosta vuoden 2020 jälkeen selonteko ei sano mitään konkreettista.

Keskustan näkemyksen mukaan Suomella on hyvät mahdollisuudet nostaa uusiutuvan energian osuus 2030-luvulle tultaessa yli 50 %:iin. Tämä edellyttää yhtäältä vähintään nykyisen mittaisen metsäteollisuuden sivuvirtojen energiakäyttöä. Toisaalta tämä edellyttää metsähakkeen käytön nostamista lähelle 20:tä miljoonaa kuutiometriä ja tuulivoiman lisäystä hallituksen esittämälle 9 TWh:n vuosituotannon tasolle.

Tuulivoiman rakentamisen tiellä olevat kohutuutumat ja keinotekoiset esteet ja hidasteet tulee poistaa. Melurajojen kiristäminen kohtuuttomiksi sekä puolustushallinnon muuta Eurooppaa radikaalisti suuremmat etäisyysvaatimukset on korjattava ensi tilassa.

Uusiutuvan energian kokonaistarjonta voidaan nostaa noin 150 TWh:iin 2030-luvulle tultaessa.

Tämä merkitsee samalla sitä, että energiaomavaraisuus voidaan nostaa vuoteen 2030 mennessä yli 50 %:n.

Uusiutuvan sanotun mittaisen lisäyksen kanssa ydinvoiman lisärakentaminen merkitsee sitä, että Suomen CO₂-päästöjä on mahdollista vähentää 50 %:lla vuoteen 2030 mennessä.

Keskustan mielestä jo nyt eduskunnan tulisi asettaa ohjeelliset tavoitteet uusiutuvan energian lisäämiseksi, päästöjen vähentämiseksi ja energiaomavaraisuuden nostamiseksi. Tavoite

50 %/50 %/50 % on mahdollista saavuttaa kohta 2030-luvulle tultaessa.

Ehkä selonteon suurin paradoksi on siinä, että sen uusiutuvan energian käytön edistämiseen kirjoitetun tekstin ja hallituksen tekojen välillä on kuitenkin suuri ero. Selonteko sanoo: "Edistetään metsäpohjaisen biomassan käyttöä kivihiilen korvaamiseksi siten, että kivihiilen voimalaitoskäyttö pääosin syrjäytyy vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteeseen pääsemiseksi varmistetaan energiatuen riittävyys investointien tekemiseen ja selvitetään tarve uusille tukijärjestelmille biomassapohjaisten jalosteiden käytön edistämiseksi hiilipölykattiloissa."

Kataisen hallituksen teot asiassa ovat olleet kuitenkin aivan päinvastaisia. Vuoden 2013 alusta kotimaisen bioenergian kilpailukyky on romutettu kivihiileen verrattuna.

Kun kivihiilen maailmanmarkkinahinta on romahtanut ja päästöoikeuksien hinnat ovat alentuneet, hallitus ei ole parantanut kotimaisen bioenergian kilpailukykyä vuonna 2010 säädetyin lain hengen mukaisesti. Päinvastoin, Kataisen hallitus on heikentänyt entisestään kotimaisen bioenergian tukea kaksinkertaistamalla turpeen veron ja heikentämällä energianpuun tukea kolmanneksella CHP-tuotannossa. Hallituksen ratkaisu on käsittämätön ja vastoin strategiassa sanottua.

Hallitus lupaa strategiassaan myös, että turpeen kilpailukyky kivihiileen verrattuna turvataan. Tämäkään ei ole totta.

Keskusta ei voi hyväksyä sanottuja ratkaisuja. Ne ovat johtaneet hiilen käytön erittäin suureen kasvuun, valuuttamenojen lisääntymiseen, kotimaisen työn syrjimiseen ja ilmastokysymyksen kannalta aivan nurinkuriseen lopputulokseen. Kotimaisen bioenergian kilpailukyky on palautettava.

Selonteko toistaa moneen kertaan uuden, puhtaan teknologian merkitystä ja mahdollisuuksia Suomelle muttei kerro, minkä mittaisilla aineellisilla toimilla asiaa on tarkoitus edistää.

Hajautettu pienimuotoinen energiantuotanto tarjoaa kasvavan mahdollisuuden uusiutuvan energian erilaisille tuotantovaihtoehdoille. Hallitus antaa strategiassaan monta hyvää lupaa

energian, erityisesti sähkön pientuotannon, edistämiseksi.

Muun muassa toimenpide numero 64 lupaa luoda "yksinkertaiset liittymistä ja verotusta koskevat menettelyt sekä yhtenäiset ohjeistukset pientuottajan sähköntuotannon myymiselle, hinnoittelulle ja laskutusmenettelylle vuoden 2013 aikana". Tämäkin lupaus jää lunastamatta. Keskustan mielestä pienimuotoisen uusiutuvan energian tuotannon edistäminen on tärkeä asia, jossa on toimittava heti.

Metsien kasvu vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Durbanin ilmastokokous määritteli metsänielut kuitenkin tavalla, jolla ei ole mitään tekemistä metsien luonnontaloudellisen nielun kasvamisen tai pienenemisen kanssa. Suomen hallituksen hyväksymän järjestelyn seurauksena syntyi tilanne, jossa Suomen suuresti kasvava nielu eli metsien kyky sitoa CO₂-päästöjä muuttuikin päästöjen aiheuttajaksi.

Durbanin kokouksessa Suomi sai lupauksen muilta EU-mailta, että tämä menetys ja kohtuuttomuus korjataan unionimaiden sisäisillä ratkaisuilla. Tätä lupausta ei ole kuitenkaan lunastettu, vaikka pöytäkirjan mukaiset menettelyt ovat käynnistyneet jo kuluvan vuoden alusta lukien. Taloudellisesti menetykset eivät ole vuositasolla tänään kuin muutamia miljoonia euroja. Päästöoikeuksien hinnan noustessa päästölasku Suomelle kasvaa ilman kompensatiota.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy selonteon johdosta seuraavan kannanoton, jossa edellytetään,

että hallitus korjaa ensi tilassa tehdyn virheen ja tuo esitykset, joilla uusiutuvan bioenergian muuttuvahintainen tuotantotuki palautetaan kaikissa oloissa kivihiileen nähden ja turpeen käyttö varmistetaan aina kivihiiltä edullisemmaksi,

että hallitus ryhtyy pikimmiten lupamiinsa toimiin pienimuotoisen energiantuotannon edistämiseksi ja verkkoon pääsyn parantamiseksi,

että hallitus tehostaa toimia uusiutuvan energian käytön lisäämiseksi, omavaraisuuden kohentamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi niin, että vuoteen 2030 mennessä energiaomavaraisuus nostetaan 50 %:iin ja uusiutuvan energian osuus 50 %:iin ja että näiden toimien seurauksena voidaan tavoitella päästöjen vähentämistä 50 %:lla vuoteen 2005 verrattuna ja

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin Suomen metsänielun tunnustamiseksi jatkossa luonnontieteellisten tosiasioiden mukaiseksi, jolloin Suomen metsät muuttuvat päästöjen aiheuttajasta päästöjen nielijäksi.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 2013

Mauri Pekkarinen /kesk
Antti Kaikkonen /kesk
Arto Pirttilahti /kesk

VASTALAUSE 2

Perustelut

Talousvaliokunnan mietintö ottaa kattavasti kantaa kotimaiseen monialaiseen energiantuotantoon, mutta vähättelee merkittävän kotimaisen energian, turpeen, käyttöä tuotantomuotona. Asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomioita siihen, että turve lisää merkittävästi huoltovarmuutta eikä sen käytön ole nähty perustuvan luontoarvojen kannalta merkittäville suoalueille, vaan jo käytössä oleville soille ja siinäkin varsin maltillisesti. Ympäristövastuullista turvetuotantoa olisikin pystyttävä lisäämään nykyisestä jo ojitetuilla suoalueilla. Turvetuotanto on kotimaista paikallis- ja aluetaloutta tukeva elinkeino, ja hallitusohjelmakirjaus nimenomaisesti katsoo, että turpeen tuotanto ei saa vähentyä niin, että kivihiilen käyttö lisääntyy.

Kotimaisen energiantuotannon yhteyteen olisi luotavissa nopeastikin uusia työpaikkoja tässä vaikeassa talouden taantumassa. Turve-energian kasvihuonekaasupäästöjen on tutkimuksissa arvioitu olevan puuhun verrattavissa, ja runsaspäästöisillä alueilla voidaan alittaa oleellisesti hiilen päästöt ja olla öljyn päästöjen kanssa tasossa. Lisäksi on muistettava, että vaikka turve luokitellaan uusiutumattomaksi energiamuodoksi (äänestyspäätöksellä), sen todetaan kasvavan vuodessa merkittävästi. Turpeelle tulisikin saada uusiutuvan biomassan status.

Selonteko ottaa, kuten mietinnössä todetaan, niukasti kantaa pientuotannon lisäämiseen. Pientuotannossa nähdään ennemminkin vientipotentiaali. Sekin on hyvä näkökulma, mutta pienimuotoinen CHP-tuotanto on myös kotimainen vaihtoehto sähkön ja lämmön tuotannossa.

Siksi sitä ei tule sivuuttaa kevyesti yhtenä vaihtoehtona, jotta Suomessa aidosti voidaan pyrkiä energiaomavaraiseksi maaksi.

Turpeen käyttöä vaikeuttavaa lupakäytäntöä on purettava kiireesti. Tähän selontekoon valmistunut mietintö ei ota riittävästi kantaa. Tämä on välttämätöntä jo energiakauppataasevajeemme vuoksi, joka on kehittymässä entistä huonompaan suuntaan. Ilmasto- ja energiapoliittinen selonteko jättää tämän käytännössä huomiotta, vaikka Suomen energiatuonnin arvo on kahtena viime vuonna ollut 7–8 miljardia euroa korkeampi kuin energiavienti. On merkittävää huomata siis myös työllistävän vaikutuksen lisäksi energian tuonnin vaikutus kauppataaseeseen.

Lannan ja turpeen polttaminen energiakäytössä ei ole myöskään huono vaihtoehto, kun tiedetään turpeen käytön lisääntyminen kuivikkeena nimenomaan hevostaloudessa. Tämänkin käyttömuodon esteet olisi purettava. Elämme maassa, jossa asuntoja on lämmitettävä useita kausia vuodesta samoin kuin eläinsuojia.

Turpeen nostoon on kehitettävä uusia tekniikoita, joilla turve saadaan nopeasti ja ympäristöystävällisesti nostettua. Turvetuotantoa onkin kiittäminen viime vuosien kehitystyöstä, jota alalla on tehty paljon vesistö- ja ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 2013

Kaj Turunen /ps
Teuvo Hakkarainen /ps
Martti Mölsä /ps